

نایب رئیس اتاق ایران:

شرایط برای صادرات و احیای
صنعت فرش، فراهم شده است

۳ صفحه‌ی

عکس: عباس پورچقوری

{ گزارش }

در نشست کمیته‌ی فرش دست‌باف استان کرمان مطرح شد
ثبت جهانی فرش و طرح و نقشه‌های آن در دست اقدام است

۳

{ گفت‌وگو }

«محمدرضا وزیری‌نسب»: مسئول اتحادیه‌ی فرش کرمان مطرح کرد
بسیاری از قالی‌بافان، از این کار کناره‌گیری کرده‌اند

۴

{ گفت‌وگو }

گفت‌وگو با «محمدرضا شریفی»: فرماندار راور
به دنبال راه‌اندازی اتحادیه‌ی فرش در راور هستیم

۵

{ گفت‌وگو }

گفت‌وگو با «حیدرعلی زاهدیان»: معاون صنایع دستی اداره‌کل میراث فرهنگی
مشکل اصلی، نبود صادرکننده‌ی بومی است

۶

سیدمحمدابراهیم علوی
سردبیر

و معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق

... { سخن سردبیر } ...

تقویت تولید ملی با حمایت از قالی ایرانی

۸. شرکت فعال زنان قالی‌باف ایرانی در نمایشگاه‌ها، سمینارها و همایش‌های داخلی و خارج با تامین یارانه‌ی لازم
۹. تبلیغ سراسری قالی و صنایع دستی ایران از شبکه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران در سراسر دنیا و بعضی شبکه‌های بین‌المللی مانند الجزیره یا CNN
۱۰. آشنا ساختن بافندگان با نیازها و طرح‌های بازارپسند و سلیقه‌ی سایر کشورها
۱۱. ایجاد شبکه‌های توزیع تعاونی مواد اولیه‌ی مرغوب و استاندارد در سطح روستاها با تسهیلات خرید ۳-۲ساله‌ی بدون بهره
۱۲. ایجاد موزه‌ها و نمایشگاه‌های دائمی فرش دست‌باف و صنایع دستی در همه‌ی استان‌ها با کمک بخش خصوصی
۱۳. در بحث اقدامات خارج از کشور باید توجه داشت که فرش ایران سند هویت، فرهنگ و هنر ایران است. در گذشته شهرت ایران پیش‌تر به فرش، هنر و فرهنگ ایرانی بوده است، لذا تبلیغ فرش ایران از شبکه‌های بین‌المللی و تهیه‌ی آلبوم، بروشور و کاتالوگ به زبان‌های گوناگون و پخش و توزیع آن از طریق سفارتخانه‌های ایران در خارج از کشور و سفارتخانه‌های خارجی در ایران، یکی از اقدامات موثر در معرفی بازار فرش ایران در خارج خواهد بود.
ان‌شاءالله در شماره‌های بعدی موارد دیگری را طرح خواهیم نمود.

بازارهای بین‌المللی
۶. حمایت جدی دولت با تسهیلات کم‌بهره و حداقل ۴-۳ساله از تعاونی‌های فرش و فرش‌بافان روستایی با کم‌ترین ضمانت، در سطح کشور
۷. صدور شناسنامه و ضمانت‌نامه برای فرش‌های ایرانی باکیفیت

در بحث اقدامات خارج از کشور باید توجه داشت که فرش ایران سند هویت، فرهنگ و هنر ایران است. در گذشته شهرت ایران پیش‌تر به فرش، هنر و فرهنگ ایرانی بوده است، لذا تبلیغ فرش ایران از شبکه‌های بین‌المللی و تهیه‌ی آلبوم، بروشور و کاتالوگ به زبان‌های گوناگون و پخش و توزیع آن از طریق سفارتخانه‌های ایران در خارج از کشور و سفارتخانه‌های خارجی در ایران، یکی از اقدامات موثر در معرفی بازار فرش ایران در خارج خواهد بود.

بررسی آمارهای تجارت و بازرگانی فرش به‌ویژه در بُعد صادراتی بیانگر این موضوع است که در گذشته به تناسب افزایش صادرات فرش، تولید آن هم افزایش داشته و کاهش تدریجی صادرات هم یکی از دلایل اصلی کاهش تولید بوده است. به عبارت دیگر، کاهش حجم صادرات معلول دو عامل: اول، عدم عرضه‌ی کافی فرش خوب بر اساس تقاضای بازار به بازارهای خارجی و دوم، ورود فرش از دیگر کشورها به ایران می‌باشد. لذا در سال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی بایستی بر اساس نقطه‌نظرات کارشناسی فعالان و دلسوزان صنعت فرش در داخل و خارج، اقدامات زیر را به عمل آورد:
۱. تامین مواد اولیه‌ی مرغوب و استاندارد برای فرش‌بافان ایرانی در سراسر کشور
۲. جست‌وجو، جمع‌آوری و به کار گرفتن طرح‌ها و نقشه‌های اصیل و واقعی و باارزش قالی ایران
۳. شناسایی سریع قالی‌بافان در سراسر کشور (در هر استان)، برگزاری نشست‌های کارشناسانه با آنان برای آسیب‌شناسی، شناخت مسایل و مشکلات آنان و جمع‌بندی نظرات و ارائه‌ی راهکار به مقامات مسوول استانی و کشوری
۴. تسریع در تحت پوشش بیمه قرار دادن کلیه‌ی بافندگان ارایه‌ی خدمات واقعی به بیمه‌شدگان
۵. نظارت بر تولید فرش‌های باکیفیت با طرح‌ها و نقش‌های اصیل ایرانی و تلفیق با طرح‌ها و نقش‌های منطبق با سلیقه

... { اطلاع‌رسانی } ...

تعاونی مسکن در قالب شهرک فرش

اتحادیه‌ی صنف بافندگان و تولیدکنندگان فرش دست‌باف در نظر دارد جهت ایجاد انسجام و یکپارچگی بخش تولید فرش دست‌باف، تعاونی مسکن را در قالب شهرک فرش ایجاد نماید. ایجاد این شهرک مسکونی و تجاری می‌تواند پروسه‌ی تولید فرش دست‌باف را در کنار واحدهای مسکونی و کارگاه‌های متمرکز به نمایش بگذارد و می‌تواند برای خریداران فرش استان انگیزه‌ای باشد تا بتوانند در آن شهرک، نمایندگانی و تجار فرش استان را در شهرک ملاقات و از محصولات آن‌ها دیدن نمایند. شاید این گام بتواند یکپارچگی بین تجار و خریدار و تولیدکننده را در یک فضای آموزشی، مسکونی، تجاری و تولیدی ایجاد نماید. یکی از دغدغه‌های تولیدات شهرستان‌ها نداشتن جایگاه تجاری

در مرکز استان است که با ایجاد شهرک فرش، این مشکل عمده و اساسی هم حل خواهد شد. ضمن این‌که با احداث واحدهای مسکونی، همه‌ی عاملان فرش می‌توانند صاحب خانه شوند و در کنار هم زندگی کنند.

اتحادیه‌ی صنف بافندگان و تولیدکنندگان فرش دست‌باف کرمان

المپیاد فرش

در خصوص برگزاری المپیاد فرش که سالانه برگزار می‌شود، در اسفندماه سال گذشته مرحله‌ی مقدماتی المپیاد با همکاری اداره‌کل آموزش و پرورش و دانشکده‌ی هنر در دو سطح دانش‌آموزی و دانشجویی برگزار شد و نفرات برتر هر رشته جهت حضور در المپیاد کشوری فرش که در تاریخ‌های ۲۶، ۲۷، ۲۸ اردیبهشت‌ماه در شهر مقدس مشهد برگزار گردید، معرفی شدند.

ناصر عباس‌پور
رئیس اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت

تبدیل وضعیت بیمه‌ی قالی‌بافان

بر اساس قانون بیمه‌های اجتماعی قالی‌بافان و بافندگان فرش دست‌باف و تفاهم انجام‌شده با سازمان تامین اجتماعی، قالی‌بافان زیر پوشش بیمه برای استفاده از مزایای کامل تامین اجتماعی و تبدیل وضعیت بیمه از قانون قدیم به جدید بایستی تا آخر خردادماه سال جاری به شعب تامین اجتماعی در سرتاسر استان مراجعه نمایند.
هم‌اکنون حدود ۸۰ هزار بافنده در سطح استان به کار بافندگی

... { گزارش } ...

نایب رییس اتاق ایران:

شرایط برای صادرات و احیای صنعت فرش، فراهم شده است

نایب رییس اتاق ایران با بیان این مطلب که شرایط برای صادرات، احیا و رونق بخشیدن به صنعت فرش فراهم شده است، گفت: همگی عوامل در کشور به نحوی رقم خورده است که در سال ۹۱ شرایط برای صادرات فوق العاده است و صنعت فرش نیز از این قاعده مستثنی نیست.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان، در نشست کمیسیون فرش اتاق کرمان که به منظور رونمایی از شبکه‌ی اطلاع‌رسانی قالی و صنایع دستی استان کرمان با حضور اعضای کمیسیون، رییس اداره‌ی فرش و نمایندگان سازمان صنعت، معدن و تجارت و فعالان و تولیدکنندگان صنعت فرش برگزار شد، محسن جلال‌پور با اشاره به مصوبه‌ی شورای عالی صادرات در ۲۴ اسفندماه ۹۰ مبنی بر افزایش صادرات غیرنفتی در سال ۹۱ به ۷۵ میلیارد دلار، اظهار داشت: بیش از این در برنامه‌ی پنجم توسعه این میزان ۵۰ میلیارد دلار در نظر گرفته شده بود.

وی تحریم‌های اخیر، از جمله تحریم بانک مرکزی در سال گذشته و امکان تحریم نفت در سال جدید را دلیل این مصوبه عنوان کرد و گفت: تنها راه گذر از این شرایط و پشت سر گذاشتن تحریم‌ها، راهی از اتکا به فروش نفت است.

جلال‌پور ادامه داد: در چند دهه‌ی اخیر متکی بودن به فروش نفت و اداره‌ی کشور از این بودجه باعث شده است که به تولید، صنعت و بخش‌های مختلفی که می‌تواند برای کشور مولد، مفید و اشتغال‌زا باشد نپردازیم. رییس اتاق کرمان با بیان این که در برنامه‌ی پنجم توسعه برای صادرات صنایع دستی در سال ۹۱ یک میلیارد دلار در نظر گرفته شده بود اظهار داشت: بر اساس مصوبه‌ی مذکور، این میزان به یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار رسیده است.

نایب رییس اتاق ایران، سهم فرش از مبلغ یک میلیارد دلاری صنایع دستی را ۷۵۰ میلیون دلار عنوان کرد و یادآور شد: در سال ۹۰، صنایع دستی و مصنوعات رتبه‌ی سوم صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص داد.

وی در ادامه، از اعتقاد مطرح‌شده‌ی فعالان صنعت فرش در شورای عالی صادرات مبنی بر افزایش میزان صادرات فرش از ۷۵۰ میلیون دلار به یک میلیارد دلار سخن گفت و تصریح کرد: البته فعالان صنعت فرش برای دستیابی به این مهم بودجه‌ی ۳۰ میلیون دلاری را از دولت درخواست کرده‌اند.

جلال پور با اشاره به این که ۵ میلیون دلار این مبلغ به تبلیغات اختصاص داده شده است، گفت: همچنین پنج میلیون دلار در جهت ایجاد بازارهای جدید، ۱۰ میلیون دلار در جهت ارتقای تولید و سرمایه‌گذاری در تولید پیش‌بینی شده است.

رییس اتاق کرمان ارائه‌ی یارانه به خریداران داخلی، اختصاص یارانه به بانک‌ها در جهت استفاده از فرش در جواز و... را نیز ۱۰ میلیون دلار عنوان کرد.

نایب رییس اتاق ایران هم‌چنین در جهت رونق بخشیدن به صنعت فرش پیشنهادهایی ارائه کرد. حضور فرش در نمایشگاه‌های بین‌المللی و پرداخت حداقل نیمی از هزینه‌ی این حضور توسط دولت اولین پیشنهاد وی بود که به آن اشاره کرد و گفت: البته فرایند انتخاب و پرداخت این هزینه باید به شکل فرش واگذار شود.

ادامه در صفحه ۸

... { گزارش } ...

در نشست کمیته‌ی فرش دست‌باف استان کرمان مطرح شد

ثبت جهانی فرش و طرح و نقشه‌های آن در دست اقدام است

نشست کمیته‌ی فرش دست‌باف استان کرمان با حضور اعضا در محل سازمان صنعت، معدن و تجارت استان کرمان برگزار شد.

سرپرست سازمان صنعت، معدن و تجارت استان کرمان در این جلسه با اشاره به فعال بودن ۸۰ هزار بافنده و تولیدکننده‌ی فرش دست‌باف در استان، اظهار داشت: سرانه‌ی تولید فرش دست‌باف استان کرمان دو مترمربع است و حدود ۱۵۰ هزار متر مربع فرش دست‌باف در سال، در استان کرمان تولید می‌شود.

محمد عابدی‌نژاد، خاطرنشان کرد: از ۸۰ هزار بافنده و تولیدکننده‌ی فرش دست‌باف، ۳۴ هزار قالی‌باف تک‌باف که به‌صورت پاره‌وقت، نیمه‌وقت و یا تمام‌وقت فعالیت می‌کنند، از اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت استان کارت شناسایی دریافت کردند.

وی با بیان این که تعداد ۳۲ هزار و ۷۰۰ بافنده‌ی فرش برای استفاده از مزایای بیمه‌ی تأمین اجتماعی به

سازمان تأمین اجتماعی استان کرمان معرفی شده‌اند، افزود: این بیمه شامل بیمه‌ی از کار افتادگی و بازنستجوی بافندگان فرش است و تاکنون ۲۱ هزار و ۱۰۰ نفر از معرفی‌شوندگان تحت پوشش این بیمه قرار گرفته‌اند.

قرار گرفته‌اند. عابدی‌نژاد با اشاره به کیفیت فرش دست‌باف استان کرمان، با بیان این که کرمان جزو چهار استان مطرح کشور در زمینه‌ی فرش دست‌باف است، اظهار داشت: ثبت جهانی فرش و طرح و نقشه‌های آن در دست اقدام است.

وی برگزاری ۱۵۶ دوره آموزش به‌بافی و اعزام گروه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی به المپیاد کشوری فرش را از دیگر اقدامات انجام‌شده عنوان کرد.

کارشناس کار و دانش اداره‌کل آموزش و پرورش استان کرمان نیز از وجود ۹ هنرستان کار و دانش که رشته‌ی فرش را در سطح استان کرمان آموزش می‌دهند، خبر داد و گفت: هر سال حدود ۲۷۰ دانش‌آموز در این رشته موفق به اخذ دیپلم می‌شوند.

عباس معتمد از تدریس سرفصل‌های آموزشی این رشته شدیداً انتقاد کرد و افزود: با توجه به اصالت فرش دست‌باف کرمان، سرفصل‌های دروس این رشته‌ی تحصیلی مربوط به تبریز و اصفهان است و باید اصلاح شود.

در این نشست هم‌چنین نامه‌ی شماره ۶۰۳۹۷۹۹ مورخ

۹۱/۲/۳ مرکز ملی فرش ایران در خصوص بررسی مسائل و مشکلات فرش استان مطرح و پس از جمع‌بندی نظرات اعضای جلسه و برخی از شهرستان‌ها، پیشنهادهایی جهت رفع موانع پیش‌روی صنعت فرش استان، از جمله: تخصیص اعتبار ویژه و ارزان‌قیمت به تولیدکنندگان بخش فرش و هم‌چنین رفع موانع موجود در بانک‌های عامل برای پرداخت سریع تسهیلات، تأسیس صندوق ضمانت خرید تولیدات فرش (خرید تضمینی فرش)، تدوین برنامه‌ای برای جلوگیری از ورود مواد اولیه‌ی نامرغوب به کشور و ایجاد ایستگاه‌های عرضه‌ی مستقیم مواد اولیه، افزایش یارانه‌ی حمایتی به صادرکنندگان فرش در جهت حضور فعال و چشمگیرتر تولیدکنندگان در نمایشگاه‌های خارجی، درخواست اعتبار لازم به انجمن طراحان و نقاشان استان به منظور تولید طرح و نقشه‌های جدید مطابق با سلیقه‌ی بازار روز، بومی‌سازی سرفصل‌های دروس دوره‌ی کار و دانش فرش در آموزش و پرورش استان و پی‌گیری تخصیص اعتبارات لازم برای به‌سازی فضای کارگاه‌های قالی‌بافی خانگی به‌منظور تأمین بهداشت و سلامت قالی‌باغان، ارائه گردید.

در این نشست هم‌چنین عطاءالله شفیعی‌پور، رییس اتحادیه‌ی صنف تولیدکنندگان بافندگان فرش کرمان، محمد پورمهدی‌آبادی عضو هیئت موسس اتحادیه‌ی صنف بافندگان شهرستان سیرجان و محمد ابوالهادی مدیرعامل شرکت فرش هزارگل شهرستان رفسنجان به عنوان نمایندگان منتخب فرش استان جهت شرکت در گردهمایی و حضور در جلسات مربوطه انتخاب شدند و مقرر شد نام این افراد به مرکز ملی فرش ایران اعلام گردد.

در این جلسه پیرامون مواردی اعم از حضور موثرتر و فعال صادرکنندگان و تولیدکنندگان فرش در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی، صدور تعداد ۶۱۸ فقره حواله‌ی مشاغل خانگی مستقل و تعداد ۶ فقره پرونده‌ی پشتیبان در سال ۹۰ و هم‌چنین اولین جشنواره‌ی فروش فرش دست‌باف که از مورخ ۲۲ بهمن لغایت ۲۲ اسفندماه سال گذشته در شهرستان‌های کرمان، رفسنجان و سیرجان برگزار شد، گزارشی توسط رییس اداره‌ی فرش سازمان ارائه شد.

سرانه‌ی تولید فرش دست‌باف استان کرمان دو مترمربع است و حدود ۱۵۰ هزار متر مربع فرش دست‌باف در سال، در استان کرمان تولید می‌شود.

از ۸۰ هزار بافنده و تولیدکننده‌ی فرش دست‌باف، ۳۴ هزار قالی‌باف تک‌باف که به‌صورت پاره‌وقت، نیمه‌وقت و یا تمام‌وقت فعالیت می‌کنند، از اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، کارت شناسایی دریافت کردند.

{ گفت و گو }

«محمدرضا وزیری نسب» مسئول اتحادیه‌ی فرش کرمان مطرح کرد

بسیاری از قالی بافان، از این کار کناره‌گیری کرده‌اند

خارجی ندارد و فقط مشتری‌های داخلی خاص به دنبال چنین فرش‌هایی هستند، البته باید برای راه یافتن چنین فرش‌هایی به بازارهای خارجی بازاریابی کرد که در این زمینه کوتاهی از خودمان بوده است.

بیمه‌ی فرش بافان؛ کاری خوب و قابل تقدیر

وی با اشاره به برخی حمایت‌هایی که اخیراً دولت از فرش بافان می‌کند، اظهار داشت: مزیت‌هایی که دولت برای فرش بافان قائل شده است، از جمله بیمه‌ی فرش بافان، کارهای خوب و مثبت و قابل تقدیر است ولی هنوز برای جذب و برگشتن فرش بافانی که از این کار فاصله گرفته‌اند تأثیر چندانی نداشته است.

وزیری نسب در پاسخ به این سوال که چرا فرش بافان کرمان به سمت تولید فرش کوچک مثل تابلوفرش نمی‌روند، اظهار داشت: چیزی به نام تابلوفرش هیچ‌وقت در کرمان مطرح نبوده و در کرمان بیش‌تر قالیچه تولید و به خارج صادر می‌شد.

وی در رابطه با امکان منسوخ شدن قالی بافی در کرمان اظهار داشت: اکنون بسیاری از فعالیت‌های سنتی، یا منسوخ شده و یا در حال فراموش شدن است، به طور مثال مسگری، الان دیگر مسگر سنتی نمی‌بینیم که کار مسگری را انجام دهد و این کار را کارخانه‌های صنعتی انجام می‌دهند. قبل از قالی بافی هم شال بافی رایج بود، ولی قالی بافی جایگزین آن شد، برای قالی هم دارد چنین اتفاقی می‌افتد، کارخانه‌های فرش ماشینی نقش‌های سنتی ما را استفاده می‌کنند و حتی نام فرش را هم سرام می‌گذارند؛ کسی هم نیست که با آن‌ها برخورد کند.

وزیری نسب افزود: قبلاً که قالی کرمان به تعداد زیاد به خارج از کشور صادر می‌شد و حتی در داخل هم خریداران زیادی داشت، تنها یک کارخانه‌ی فرش ماشینی در کشور وجود داشت، ولی الان همه‌جای کشور قدم به قدم کارخانه‌ی فرش ماشینی ایجاد شده است، به هر حال با پیشرفت تکنولوژی بسیاری از کارهای سنتی به صنعتی تبدیل شده و قالی هم از این قاعده مستثنی نیست؛ کسانی هم که هنوز کار قالی بافی را انجام می‌دهند عاشق این کار هستند. در روستاهایی که قالی افشاری تولید می‌شود، بافندگان هیچ طرحی ندارند و با عشقی که به این کار دارند از ذهن و دل‌شان نقش بیرون می‌آید، نسل جدید نمی‌توانند جایگزین چنین افرادی شوند. وی تصریح کرد: اگر برای فرش بافی در کرمان چاره‌اندیشی اساسی نشود، نسل بعدی دیگر قالی بافی کرمان را نمی‌شناسد.

وزیری نسب در رابطه با جشنواره‌ی فروش فرش دست‌باف که در اواخر سال گذشته با مشارکت فروشگاه‌ها برگزار شد، گفت: جشنواره‌های قبل بهتر بود، دست‌اندرکاران فرش دور هم جمع می‌شدند، برخی از افرادی که در زمینه‌ی فرش فعالیت می‌کنند، تشویق می‌شدند ولی انتقال آن به فروشگاه‌ها فقط باعث شد تعدادی فرش به فروش برسد. اگر چه فرش دست‌باف قیمتی بالایی دارد و هر کسی نمی‌تواند این نوع فرش را خریداری کند، بهتر بود جشنواره تلفیقی از هر دو می‌بود؛ یعنی هم فروش در فروشگاه‌ها انجام می‌شد و هم مثل سال‌های گذشته به صورت نمایشگاهی و همراه با برنامه‌های مختلف و تجلیل از فعالان فرش بافی بود.

وی در پایان، از تلاش‌های اتاق بازرگانی و اداره‌کل صنعت، معدن و تجارت در زمینه‌ی فرش دست‌باف تقدیر کرد و گفت: اتاق بازرگانی و اداره‌کل صنعت، معدن و تجارت تاکنون در زمینه‌ی یوبایی فرش دست‌باف هر چه در توان داشته‌اند انجام داده‌اند، اما هنر قالی بافی نیازمند چاره‌اندیشی دقیق و تلاش بیش‌تر است.

وزیری نسب با اشاره به تلاش‌های محسن جلال‌پور رییس اتاق بازرگانی کرمان و نایب‌رییس اتاق ایران، گفت: آقای جلال‌پور اتاق بازرگانی را زنده کرده، ای کاش در زمینه‌ی فرش دست‌باف هم بیش‌تر وقت می‌گذاشتند تا این هنر دیرینه‌ی مردم کرمان بار دیگر زنده و پویا شود.

دیگر صادرات این است که به خاطر تحریم‌ها پول صادرکنندگان بر نمی‌گردد و به همین جهت انگیزه‌ای برای بازاریابی و صادرات فرش وجود ندارد.

وزیری نسب از کمبود مواد اولیه‌ی مرغوب در کرمان به عنوان یکی از مشکلات اصلی قالی کرمان یاد و خاطرنشان کرد: حدود سی سال پیش ۵ کارخانه‌ی ریسندگی در کرمان وجود داشت که بهترین مواد را تولید می‌کردند اما اکنون تنها یک کارخانه باقی مانده است که آن هم به صورت تمام‌وقت کار نمی‌کند. کمبود مواد هم باعث شده که مواد نامرغوب از دیگر نقاط کشور، از جمله خمینی‌شهر اصفهان وارد استان شود و به همین جهت طی سال‌های اخیر کیفیت فرش کرمان به شدت کاهش یافت و این موضوع یکی دیگر از دلایل از دست دادن بازارهای خارجی بود.

وی با بیان این‌که بهترین پشم و مواد اولیه‌ی فرش دست‌باف در کرمان وجود دارد، تأکید کرد: باید جلوی ورود مواد اولیه‌ی نامرغوب به کرمان گرفته شود و تنها کارخانه‌ی ریسندگی هم مورد حمایت قرار گیرد تا بتواند مواد اولیه‌ی قالی بافان را تولید کند که دیگر نیاز به ورود مواد نامرغوب نباشد.

وزیری نسب با اشاره به ایجاد دانشکده‌ی فرش در کرمان، با بیان این‌که خوش‌بختانه اکنون به قالی بافی به دید یک هنرمند نگاه می‌شود، گفت: البته فرش بافی به عنوان یک کار هنری باید به صورت عملی آموزش داده شود و با یاد گرفتن برخی چیزها به صورت تئوری، نمی‌شود کار کرد، به همین جهت دانشجویان فرش بافی نمی‌توانند تبدیل به افرادی شوند که از کوچکی کنار دار قالی بزرگ شده‌اند و صدای نقش‌خوانی در وجودشان نقش بسته است.

◆ اشاره: سابقه‌ی قالی بافی در کرمان به بیش از هزار سال می‌رسد، از طرف دیگر استادان طراح و نقاش فرش کرمان همواره در عصر خود سرآمد بودند، اما فرش کرمان با وجود قدمت دیرینه و شهرت جهانی، در سال‌های اخیر با کم‌مهری و کم‌توجهی مواجه می‌باشد. برای بررسی وضعیت فرش کرمان با «محمدرضا وزیری نسب» که سابقه‌ی طولانی در زمینه‌ی خرید و فروش فرش کرمان دارد و اکنون نیز مسئولیت اتحادیه‌ی فرش کرمان را بر عهده دارد، به گفت‌وگو نشستیم.

رییس اتحادیه‌ی فرش کرمان در خصوص وضعیت قالی بافی در کرمان گفت: اوایل انقلاب حدود ۱۲۵ هزار کارگر قالی بافی در کرمان وجود داشت اما امروزه این تعداد به ۱۰ تا ۱۲ هزار نفر تقلیل یافته است و هنوز هم این آمار رو به کاهش است.

محمدرضا وزیری نسب افزود: به خاطر وجود مشاغل کاذب، میل به قالی بافی حتی در قالی بافان قدیمی کم شده است، البته حق دارند، چون قالی بافی مثل مشاغل دیگر مقرون به صرفه نیست، امروزه به قالی بافی به عنوان شغل دوم نگاه می‌شود و معمولاً خانم‌های خانه‌دار کار قالی بافی را نیز انجام می‌دهند.

وی ادامه داد: حدود سی سال پیش روزی نبود در کرمان که تاجری مبادرت به خرید فرش نکند، حدود ۳۰۰ تا ۳۵۰ عدل قالی یعنی معادل ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ کیلوگرم در طول هر ماه از کرمان خارج می‌شد و بخش عمده‌ی آن به سایر کشورها صادر می‌شد؛ اما سال گذشته تنها ۲۰ عدل قالی از کرمان خارج شد.

وزیری نسب با بیان این‌که تحریم‌ها نیز بر صادرات فرش کرمان تأثیر داشته است، اظهار داشت: در حال حاضر بازار اروپا که یکی از بازارهای فرش کرمان بود، رونق ندارد، در گذشته فرشی که به خارج صادر می‌شد حتی از موکت آن‌ها ارزان‌تر بود و به همین جهت فرش کرمان با مرغوبیت بالای خود مشتری فراوانی در خارج از کشور داشت، اما اکنون به خاطر نوسانات نرخ ارز، نمی‌توانیم در بازارهای جهانی با کشورهایی مثل چین، پاکستان و هند که فرش کرمان را کپی‌برداری کرده‌اند رقابت کنیم، چرا که فرش در کرمان با قیمت بالایی نسبت به این کشورها تولید می‌شود و صادرات آن مقرون به صرفه نیست.

وی افزود: مشکل دیگری که در زمینه‌ی صادرات فرش می‌بینیم این است که در کرمان صادرکننده‌ی فرش وجود ندارد و حتی در گذشته هم که فرش کرمان صادر می‌شد ابتدا به تهران ارسال و سپس توسط صادرکنندگان تهرانی به خارج از کشور صادر می‌شد.

لزوم جلوگیری از ورود مواد اولیه‌ی نامرغوب به استان

وزیری نسب با بیان این‌که اکنون ۹۰ درصد فرش تولیدی در بازار داخل به فروش می‌رسد، گفت: بعضی از ارگان‌ها مثل کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) شروع به قالی بافی کردند و حتی صادرات هم انجام دادند و این کار به صادرکنندگان لطمه زد. البته مشکل

علی‌رغم ایجاد دانشکده‌ی فرش، بسیاری از قالی بافان و کارفرمایان فرش از این کار کناره‌گیری کرده‌اند، در گذشته بیش از ده شرکت فعال در زمینه‌ی فرش فعالیت می‌کردند، اما اکنون هیچ شرکتی وجود ندارد و همین تعداد قالی توسط خود قالی بافان تولید می‌شود، این باعث شده سیستمی وجود نداشته باشد که خواسته‌ی بازار جهانی را فراهم کند.

مزیت‌هایی که دولت برای فرش بافان قائل شده است، از جمله بیمه‌ی فرش بافان، کارهای خوب و مثبت و قابل تقدیر است ولی هنوز برای جذب و برگشتن فرش بافانی که از این کار فاصله گرفته‌اند تأثیر چندانی نداشته است.

وی افزود: علی‌رغم ایجاد دانشکده‌ی فرش، خیلی از قالی بافان و کارفرمایان فرش از این کار کناره‌گیری کرده‌اند، در گذشته بیش از ده شرکت فعال در زمینه‌ی فرش فعالیت می‌کردند، اما اکنون هیچ شرکتی وجود ندارد و همین تعداد قالی توسط خود قالی بافان تولید می‌شود، این باعث شده سیستمی وجود نداشته باشد که خواسته‌ی بازار جهانی را فراهم کند.

وی در عین حال به کیفیت بالای قالی که هم‌اکنون تولید می‌شود اشاره و خاطرنشان کرد: در حال حاضر به نسبت سالیان قبل، فرش خوب و باکیفیت بالا تولید می‌شود، برخی از فرش‌هایی که اکنون تولید می‌شود در ۱۵۰ سال گذشته از نظر کیفیت بی‌نظیر و بی‌سابقه‌اند.

وزیری نسب افزود: اکنون فرش‌های ابریشمی بسیار باکیفیت صد و پنجاه و حتی صد و هفتاد رج بافته می‌شود، ولی مشتری

... { گفت‌وگو } ...

گفت‌وگو با «محمد رضا شریفی»؛ فرماندار راور

به دنبال راه اندازی اتحادیه‌ی فرش در راور هستیم

بافته‌های متعدد در جشنواره، تجلیل از فرش بافان و به‌ویژه پیشکسوتان فرش بافی در راور از دیگر برنامه‌ها و اهداف این جشنواره است.

ایجاد دانشکده‌ی فرش راور در چه مرحله‌ای است؟
ایجاد دانشکده‌ی فرش در راور، مراحل پایانی خود را طی کرده است و از مهر امسال دانشجو می‌پذیرد.

دانشکده‌ی فرش برای انتقال هنر ارزشمند فرش بافی به نسل جدید و همچنین در راستای دلگرمی هرچه بیشتر فرش بافان ایجاد شده است و امیدواریم همه‌ی این تلاش‌ها از جمله؛ ایجاد دانشکده‌ی فرش، ایجاد اتحادیه‌ی فرش، برپایی جشنواره‌ی فرش و سایر فعالیت‌هایی که در این زمینه صورت می‌گیرد باعث ارتقای فرش راور و رسیدن هنر فرش بافی و فرش راور به دوران اوج خود و راهیابی مجدد به بازارهای بین‌المللی شود.

به لحاظ آماری، وضعیت فرش بافی و بافته‌های فرش در شهرستان راور چگونه است؟

سال ۸۵ حدود سه هزار و ۲۰۰ دار قالی در راور وجود داشته، اما امروزه به خاطر مشکلاتی که ذکر شد و دوری قشر جوان از این هنر ارزشمند، مقداری تقلیل یافته است.

در حال حاضر نیز ۵ هزار و ۷۵۰ نفر بافنده در راور شناسایی شده‌اند که از این تعداد ۲ هزار و ۸۷۰ نفر به بیمه‌ی تامین اجتماعی معرفی شده‌اند و اکنون هزار و ۱۳۴۵ نفر از مزایای بیمه برخوردارند و مابقی در حال انجام مراحل قانونی هستند. همچنین تاکنون ۱۳ دوره‌ی به‌بافی برگزار و ۴۵۰ گواهی به‌بافی و ۳ هزار و ۲۷۵۶ گواهی موقت قالی‌بافی صادر شده است.

و سخن آخر...

با همکاری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان، برنامه‌های خوبی برای ارتقای فرش راور و رسیدن آن به جایگاه واقعی در دست اجراست. به استاندار کرمان پیشنهاد دادم بانک‌ها به عنوان جایزه و هدیه، به جای طلا و سکه و امثال آن، از فرش‌های نفیس راور استفاده کنند. فرش مثل طلا و ملک، ارزش افزوده دارد، باید موضوع شناسنامه‌دار کردن فرش دنبال شود.

در زمینه‌ی طراحی نیز باید طرح‌های قدیمی ثبت، و به نسل‌های دیگر منتقل شود، البته انجام همه‌ی این کارها نیازمند تعامل و مشارکت بخش خصوصی و بخش دولتی است؛ خوش‌بختانه این تعامل، هم‌دلی و مشارکت شکل گرفته و صنعت فرش در راور در حال شکوفایی شدن است، در آینده، وضعیت فرش راور متحول خواهد شد.

مقرر شد تا به‌شدت جلوی ورود این مواد به شهرستان گرفته شود و از همان زمان سخت‌گیری‌ها در این رابطه آغاز شد. برای سامان‌بخشیدن به وضعیت نابسامان بازار فرش و خرید و فروش هم به دنبال راه‌اندازی اتحادیه‌ی فرش در راور هستیم، ضمن این‌که راور نیاز به بازار فرش و نمایشگاه دائمی فرش دارد تا به این وسیله دست دلالان از فرش راور قطع شود. به هر حال حضور نمایندگان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان مزایای خوبی برای اقتصاد راور داشت و کارگروه‌های بسیار خوبی که تشکیل شد مجدانه پی‌گیر نقطه‌نظرات اتاق بازرگانی است.

قرار است در سال جاری شاهد برپایی جشنواره‌ی فرش در شهرستان راور باشیم، هدف از برگزاری این جشنواره چیست؟

جشنواره‌ی فرش که قرار است تا پایان سال جاری در راور برگزار شود در راستای ارزش‌دادن به کار بافنده‌ها است و باعث امیدواری بافنده‌ها است، با برپایی این جشنواره بر آن هستیم که از فرش بافی به عنوان یک هنر و از بافنده به عنوان یک هنرمند یاد شود.

حمایت و تشویق فرش بافان و ارائه‌ی تسهیلات به ایشان نیز از اهدافی است که جشنواره‌ی فرش دنبال می‌کند. متأسفانه فرش بافی در شرایط کنونی برای مردم راور سود چندانی ندارد و بافندگان فرش بر اساس علاقه و اعتقادی که به فرش بافی دارند به این کار مبادرت می‌ورزند، حضور

وجود فرش‌های ماشینی نقش و طرح راوری و کپی‌برداری از نقش قالی راور یکی از مشکلات فرش راور است. مشکل دیگر فرش راور که به‌شدت بر کیفیت این فرش تاثیر گذاشته، کمیبود مواد اولیه‌ی مرغوب و وجود مواد نامرغوبی است که از خارج از استان وارد بازار می‌شود.

برای سامان‌بخشیدن به وضعیت نابسامان بازار فرش و خرید و فروش هم به دنبال راه‌اندازی اتحادیه‌ی فرش در راور هستیم، ضمن این‌که راور نیاز به بازار فرش و نمایشگاه دائمی فرش دارد تا به این وسیله دست دلالان از فرش راور قطع شود.

دانشکده‌ی فرش برای انتقال هنر ارزشمند فرش بافی به نسل جدید و همچنین در راستای دلگرمی هرچه بیشتر فرش بافان ایجاد شده است و امیدواریم همه‌ی این تلاش‌ها از جمله؛ ایجاد دانشکده‌ی فرش، ایجاد اتحادیه‌ی فرش،

برپایی جشنواره‌ی فرش و سایر فعالیت‌هایی که در این زمینه صورت می‌گیرد باعث ارتقای فرش راور و رسیدن هنر فرش بافی و فرش راور به دوران اوج خود و راهیابی مجدد به بازارهای بین‌المللی شود.

♦ اشاره؛ فرش راور سال‌ها به‌عنوان یکی از فرش‌های بی‌نظیر استان کرمان محسوب می‌شده است. کیفیت بالای این فرش پیش از این شهرت جهانی داشت، ضمن این‌که فرش بافی در راور از اصلی‌ترین مشاغل مردم این شهرستان محسوب می‌شده؛ اما متأسفانه طی سال‌های اخیر به دلایل مختلف، فرش راور دچار رکود شده است. برای بررسی دلایل رکود فرش راور، با جناب آقای «محمد رضا شریفی» فرماندار محترم راور، به عنوان بالاترین مقام اجرایی این شهرستان به گفت‌وگو نشستیم.

فرش راور از دیرباز به‌عنوان یکی از مرغوب‌ترین فرش‌های کرمان مطرح بوده است، اما متأسفانه این فرش طی سال‌های اخیر، هم از نظر کیفیت و هم کمیت، با رکود مواجه شده است. به نظر شما دلایل رکود فرش راور چیست؟

فرش راور دارای قدمت دیرینه‌ای است و همواره مرغوب‌ترین و معروف‌ترین فرش کرمان محسوب می‌شده است. حتی شهرت فرش کرمان به خاطر فرش راور بوده است، اما متأسفانه دلایل متعددی از جمله؛ کمیبود مواد اولیه‌ی مرغوب، وجود دلالان فرش و نبود یک متولی و مکان (بازار) متمرکز که فرش بافان بتوانند به آن اعتماد داشته باشند، باعث رکود فرش راور به لحاظ کیفی شده است. اما از نظر کمی، فرش راور هم‌چنان تولید می‌شود ولی به خاطر وجود دلالان غیربومی، از راور به سایر شهرستان‌ها منتقل می‌شود. دلالان معمولاً فرش را در راور با قیمت بسیار نازل خریداری می‌کنند و در خارج از استان با قیمت بسیار بالا به فروش می‌رسانند، حتی دیده شده یک فرش در راور از قالی‌باف به قیمت ۵ تا ۶ میلیون تومان خریداری شده و در خارج از استان به ده برابر این قیمت به فروش رفته است. در این میان، زحمت اصلی را بافنده متحمل می‌شود، ولی سود کلان را دلال می‌برد و هیچ چیز به غیر از ضرر و زیان عاید بافنده نمی‌شود.

وجود فرش‌های ماشینی نقش و طرح راوری و کپی‌برداری از نقش قالی راور یکی از مشکلات فرش راور است. مشکل دیگر فرش راور که به‌شدت بر کیفیت این فرش تاثیر گذاشته، کمیبود مواد اولیه‌ی مرغوب و وجود مواد نامرغوبی است که از خارج از استان وارد بازار می‌شود که متأسفانه فرش بافان به خاطر قیمت پایین، این مواد را خریداری می‌کنند و همین باعث شده تنها کارخانه‌ی تولیدکننده‌ی مواد اولیه در راور که تولید آن حتی از استانداردهای جهانی هم بالاتر است، در آستانه‌ی تعطیلی باشد.

آیا برای این مشکلاتی که ذکر کردید چاره‌ای هم اندیشیده شده است؟

خوش‌بختانه هم‌راه سال گذشته، نشست هم‌اندیشی با حضور نمایندگان بخش خصوصی از اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان در راور برگزار شد و طی آن، چهار کارگروه فرش و خدمات بازرگانی، گردشگری، کشاورزی و دام و طیور و صنعت و معدن شکل گرفت.

حضور نمایندگان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان در راور نوید خوبی را به بافندگان و تولیدکنندگان فرش داد و باعث دلگرمی ایشان شد، ضمن این‌که نمایندگان اتاق از کارخانه‌ی تولیدکننده‌ی مواد اولیه‌ی فرش در راور هم بازدید کردند و قرار شد به هر شکل ممکن این کارخانه مورد مساعدت قرار گیرد.

در رابطه با ورود مواد اولیه‌ی نامرغوب به شهرستان هم

... { گفت و گو } ...

گفت و گو با «حیدرعلی زاهدیان»؛ معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی

مشکل اصلی، نبود صادرکننده بومی است

در زمینه مس هم با توجه به این که مسگری عموماً تولید ظروف مختلف بود و اکنون کالاهای رقیب مثل ملامین، پلاستیک و چینی جایگزین شده، کاربری آن کم شده است، بنابراین باید به سمت طراحی‌های جدید برویم، قلم‌زنی را در این راستا ترویج دهیم، ذائقه‌ی نسل جوان را متوجه این هنر کنیم و بخش خصوصی را حمایت کنیم تا این صنعت و هنر منحصربه‌فرد احیا شود و در مسیر پیشرفت قرار گیرد.

به سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی اشاره کردید و گفتید که جای کار بسیار دارد، در این زمینه بیشتر توضیح دهید.

استان کرمان در زمینه سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی تنوع و شرایط خاصی دارد، یکی از کارشناسان در زمینه سنگ‌های قیمتی می‌گفت هر سنگی می‌تواند گوهر باشد و هر گوهری هم می‌تواند جواهر باشد؛ فرآوری آن مهم است. به همین جهت سعی داریم در استان فرآوری سنگ‌های قیمتی را به‌عنوان یک تکنیک آموزش دهیم و در این زمینه مراکز در سیرجان و شهریارک در حال راه‌اندازی است. یک مرکز رایگان هم در کرمان داریم ولی در این رابطه باید به سمت بخش خصوصی برویم و این بخش را در این زمینه فعال کنیم. در تلاش هستیم تا مربیانی برای شهرستان‌های بافت و جیرفت هم تربیت کنیم.

خوش‌بختانه تمایل به این رشته بین دختران و پسران وجود دارد، ضمن این که فعالیت در زمینه سنگ‌های قیمتی نیاز به جا و مکان زیادی هم ندارد و البته ارزش افزوده‌ی بسیار بالایی دارد، اما نباید صرف آموزش و تولید باشد، بلکه فراهم کردن شرایط بازار برای عرضه و فروش محصول هم مهم است، تا تولیدات فرآوری‌شده به نحو مطلوبی به بازار عرضه شود.

و سخن آخر...

تاکنون ارتباط کمی با اتاق بازرگانی داشته‌ایم، اما امیدواریم این ارتباط بیشتر شود، ضمن این که توقع داریم اتاق بازرگانی به صادرات صنایع دستی هم نگاه تخصصی داشته باشد و آن را رسالت خود بداند.

در زمینه‌ی گلیم، صادرکننده‌ی نمونه‌ی کشور از تهران تمرکز خود را روی بافت‌های «داری» استان گذاشته و یا تجار ترکیه در سیرجان تولیدات ما را خریداری می‌کنند و در عراق به نام خودشان به فروش می‌رسانند، این نشان می‌دهد اگر بخش خصوصی و صادرکنندگان در این زمینه ورود کنند موفق خواهند بود.

از آنجا که اتاق بازرگانی از نمایشگاه‌های خارجی زودتر مطلع می‌شود، انتظار داریم در رابطه با اطلاع‌رسانی در خصوص این نمایشگاه‌ها با ما همکاری داشته باشد، چرا که بسیاری از هنرمندان توانایی حضور در نمایشگاه‌های خارجی را دارند اما از برگزاری این‌گونه نمایشگاه‌ها با خبر نمی‌شوند و یا این که امکان حضور در نمایشگاه برایشان فراهم نمی‌شود.

به هر حال امیدواریم اتاق بازرگانی توجه بیشتری به مقوله‌ی صنایع دستی استان داشته باشد و برای شکوفایی آن با ما همکاری کند.

بسیاری در آینده‌ی هنرمندان دارد. شرکت در نمایشگاه‌های داخلی از دیگر فعالیت‌های این بخش است و هنرمندان همواره به نمایشگاه‌های داخلی معرفی شده‌اند و برای حضور آن‌ها غرفه گرفته‌ایم. برگزاری نمایشگاه‌های سراسری و سالیانه و نمایشگاه‌های تخصصی از دیگر فعالیت‌های این بخش است.

ایجاد کتابخانه‌ی تخصصی، واحد آموزش در «خانه‌ی صنایع دستی» و قرار دادن آثار هنرمندان در وبسایت‌های صنایع دستی جهت معرفی و عرضه برای فروش، از دیگر اقدامات این بخش است؛ ضمن این که دستگاه‌های اجرایی موظف هستند در ساخت و سازها از آثار هنری هنرمندان استفاده کنند.

ایجاد «نگارخانه‌ی دائمی» از دیگر اقداماتی است که هنرمندان به صورت انفرادی و یا گروهی آثار خود را برای معرفی و عرضه طی یک تا دو هفته به نمایش می‌گذارند. سال گذشته در این رابطه ده نمایشگاه تخصصی در نگارخانه برگزار شد.

برای حضور در نمایشگاه‌های خارجی و همچنین عرضه‌ی آثار هنرمندان در خارج از کشور چه برنامه‌هایی دارید؟

بخش بازرگانی در حال حاضر بر روی نمایشگاه‌های خارجی و عرضه‌ی آثار هنرمندان در خارج از کشور متمرکز شده است اما این کار نیازمند ارزیابی و همکاری بیشتر تر اتاق بازرگانی است تا شرایط را برای بازارهای خارج از استان و کشور فراهم کنیم.

تمهیداتی از طریق روسای سازمان اندیشیده شده است تا در سال جاری ۳۰۰ درصد صادرات صنایع دستی اتفاق بیفتد، با توجه به برنامه‌های در حال اجرا، استان کرمان مستثنی نیست و سهمی از این مجموعه‌ی صادرات خواهیم داشت، چیزی که برای صادرات مسلم است تولید آثار با توجه به استانداردهای جهانی است که در این زمینه، جلساتی با هنرمندان برگزار و اطلاع‌رسانی کرده‌ایم تا بر اساس استانداردها و توجه به قیمت کالا میزان تولیدات را بالا ببریم.

با توجه به نام‌گذاری امسال از سوی مقام معظم رهبری به‌عنوان «سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی»، سعی داریم با مشارکت خانواده‌ی بزرگ صنایع دستی استان مجدداً آثار صنایع دستی هنرمندان کرمان را در بازارهای جهانی عرضه کنیم و به جایی برسیم که توان رقابت با سایر کشورها را داشته باشیم. فعال کردن بخش خصوصی یکی از مسائل مهم برای توسعه و عرضه‌ی صنایع دستی است؛ در این خصوص نیاز است اتاق بازرگانی به ما کمک کند و بخش خصوصی را به سمت صنایع دستی سوق دهد.

اکنون در زمینه‌ی «گلیم قالی» و «گلیم شریکی‌پیچ» با توجه به نوع رنگ، نقش، مرغوبیت مواد اولیه و وجود بافنده‌های ماهر، کرمان بهترین تولیدات را در سطح کشور داراست و خواهان زیادی در بازارهای داخلی و به‌ویژه بازارهای خارجی دارد، اما مشکل اصلی ما نبود صادرکننده‌ی بومی است و بیشتر، صادرکننده‌های تهرانی از گمرک تهران محصولات ما را صادر می‌کنند.

البته برای این منظور، تشکیل تعاونی، اتحادیه و تشکل‌ها و ایجاد رشته‌ی صادرات صنایع دستی از برنامه‌های معاونت صنایع دستی در سال جاری است، ضمن این که در رابطه با بازار داخل هم باید فرهنگ‌سازی شود تا خانواده‌های ایرانی از صنایع دستی کشور به‌عنوان یک کالای لوکس داخلی استفاده کنند.

از پته‌دوزی و مسگری به‌عنوان دو صنایع دستی منحصربه‌فرد کرمان یاد می‌شود که متأسفانه در سال‌های اخیر در حال منسوخ شدن است، نظر شما در این رابطه چیست؟

پته یک سوزن‌دوزی منحصربه‌فرد است که متأسفانه اکنون جایگاه آن مناسب نیست و رسالت ماست که برای آن برنامه‌ریزی کنیم. البته طی یک‌دو سال اخیر کارهایی در این رابطه صورت گرفته و فکر نمی‌کنیم به سمت منسوخ شدن برود، اگر کیفیت بالا برود و از رنگ‌رزی طبیعی استفاده و قیمت مناسبی برای آن تعیین شود، مجدداً خانواده‌ها از این کالا استفاده می‌کنند.

♦ **اشاره:** کرمان در زمینه‌ی صنایع دستی، قدمتی دیرینه دارد و اگرچه بخشی از هنر صنایع دستی هنرمندان کرمان در حال فراموشی است، اما هنوز هستند هنرمندان خوش‌ذوقی که کالاهای دستی باارزشی تولید می‌کنند.

در این میان، اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان هم تلاش زیادی در رابطه با احیا و حفظ صنایع دستی می‌کند. برای آشنایی با وضعیت صنایع دستی استان کرمان و همچنین فعالیت‌های اداره کل مزبور در این رابطه، با «حیدرعلی زاهدیان» معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان به گفت‌وگو نشستیم.

وضعیت صنایع دستی در ایران و جایگاه کرمان را در این زمینه، چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در حال حاضر در کشور بالغ بر ۲۶۰ رشته‌ی صنایع دستی وجود دارد و طی بررسی‌های انجام‌شده، ۶۰ رشته‌ی آن در کرمان است و نزدیک به ۱۳۰ هزار صنعتگر در سطح استان کرمان در رشته‌های مختلف صنایع دستی، البته به غیر از فرش، فعالیت می‌کنند. عمده‌ترین صنایع دستی استان که هنوز رونق دارند دست‌بافته‌های «داری» مثل «گلیم» و «زیرانداز»ها است و سپس «پته» که بیش‌تر در کرمان و اطراف آن تولید می‌شود. «مس» و «مسگری» هم به دلیل سابقه‌ی طولانی که به‌ویژه در کرمان دارد هنوز کم و بیش رونق دارد.

سایر رشته‌های صنایع دستی که رشد چشمگیری هم داشته‌اند، صنایع چوبی از جمله معرق، مشبک و نازک‌کاری چوبی است. سنگ‌های قیمتی و نیمه‌قیمتی هم به دلیل منابع غنی که در استان کرمان وجود دارد جای کار بسیار دارد، «فیروزه»ی شهریارک از شرایط خوبی برخوردار و قابل رقابت با فیروزه‌ی نیشابور است. «سنگ دمانتوئید» یا «گارت سبز» نیز یکی از سنگ‌هایی است که می‌توان به آن گوهر یا جواهر گفت.

رشته‌های دیگری هم که بعضاً منسوخ شدند و سعی در احیای آن‌ها داریم شامل کادمالی، نمدهالی، سفره‌بافی و سفالگری است که با توجه به باستان‌شناسی انجام‌شده، پیشینه‌ی قابل توجهی داشته است.

اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، به‌ویژه معاونت صنایع دستی، در زمینه‌ی احیا و گسترش صنایع دستی چه برنامه‌هایی در دست اقدام دارد؟

در معاونت صنایع دستی، سه بخش «بازرگانی»، «آموزش» و «حمایت از تولید و ترویج» توسعه و تشکیل شده و به‌طور جدی پی‌گیری مسایل هستند. رسالت و کار «بخش ترویج و توسعه»، تمرکز روی توسعه و فرهنگ‌سازی صنایع دستی در قشرهای مختلف است. برگزاری و حضور در جشنواره‌های مختلف و داوری جشنواره‌ها و پی‌گیری نشان مهر اصالت برای آثار هنرمندان از طریق یونسکو از جمله فعالیت‌های این بخش است که تاکنون از ۳۰ اثر ارسال ۲۰ اثر نشان ملی و مهر اصالت دریافت کرده‌اند.

«بخش آموزش و حمایت از تولید» بر مبنای آموزش و ایجاد اشتغال شکل گرفته است و با زیرساخت‌هایی که تعریف کرده، در پنج سال گذشته ۲۰ هزار نفر در رده‌های مقدماتی و تکمیلی در رشته‌های مختلف آموزش دیده‌اند؛ ضمن این که این بخش پی‌گیری به‌روز کردن اطلاعات هنرمندان صنایع دستی هم هست. در «بخش بازرگانی» هم ۱۱۴ رشته‌ی بازرگانی مشمول مشاغل خانگی است که در این زمینه تسهیلاتی لحاظ گردیده و سال گذشته ۱۳۰۰ نفر به بانک‌ها معرفی شده‌اند.

بیمه‌ی صنعتگران هم از جمله رسالت‌هایی است که صنایع دستی بر عهده دارد و بر همین اساس تمامی هنرمندان می‌توانند از بیمه‌ی صنعتگران قالی‌باف بهره‌مند شوند که تاکنون ۶۰۰۰ نفر برای آزمون، به فنی و حرفه‌ای معرفی و ۴۰۰۰ نفر به بیمه‌ی تأمین اجتماعی معرفی و ۹۰ درصد این هنرمندان بیمه شده‌اند که تأثیر

رسول پروان
ایران‌شناس و کارشناس رسمی دادگستری (فرش)

{ یادداشت }

تجارت قالی ایران در دوره رضاشاه پهلوی (۱۳۲۰-۱۳۰۴ ه.ش)

ژوئیه ۱۹۲۷م/مرداد ۱۳۰۶ش، تقاضا برای فروش‌های ارزان‌قیمت، صادرات فرش در سال ۱۳۰۸/۱۹۲۹م ۱۳۰۸ش افزایش چشمگیری داشت. مهم‌ترین بازارهای صادراتی فرش در پیش از جنگ جهانی دوم، ایالات متحده‌ی آمریکا، آلمان، انگلستان، ترکیه و عراق بود. صدور فرش‌های ارزان‌قیمت به‌خصوص به آلمان و استفاده از رنگ‌های جوهری نامرغوب در خامه‌ی فرش، دو عامل مهم در کاهش سهم بازار فرش ایران در دنیا ارزیابی می‌شود که در دوره پهلوی فراوان به چشم می‌خورد. بازار آمریکا علاوه بر رودی که در سال ۱۳۰۸/۱۹۲۹ش دچار آن گردید، بر فرش‌های ارزان‌قیمت تعرفه‌ی گمرکی بست که کاهش حجم صادرات فرش ایران به آن کشور را دوچندان نمود. «گرچه فرش بعد از نفت مهم‌ترین کالای صادراتی ایران باقی ماند، ولی صادرات فرش دائماً در حال کاهش بود و با تعرفه‌ی گمرکی بالا، سهمیه‌بندی و محدودیت‌های ارزی در بازارهای ذکرشده، این امر تشدید می‌شد.»^۱

در اوایل دوره پهلوی، دولتمردان و نمایندگان مردم در مجلس به اهمیت هنر فرش‌بافی در ایران پی بردند و این موضوع در دولت و مجلس مورد توجه قرار گرفت. در اوایل دوره پهلوی، تشکیل کمیسیون‌های قالی در وزارت داخله، تأسیس مؤسسه‌ی قالی ایران و پیشنهادهای متعددی که در جهت سامان‌دهی و هدایت صنعت فرش‌بافی ایران بود، از سوی دولت مطرح شد.

اولین نهاد دولتی برای اصلاح و ترقی فرش ایران در ژوئیه ۱۹۲۰م/مرداد ۱۳۰۹ش، توسط وزارت اقتصاد ملی تأسیس شد. در شرح وظایف این نهاد در زمینه تجارت فرش ایران، برگزاری نمایشگاه‌های فرش و نقشه‌های فرش به‌طور دائم و متناوب دیده شده بود. همچنین ایجاد علامات مخصوص دولتی برای فرش‌های ایرانی و مطالعات و اقدامات برای ترویج فرش ایران در خارج به جهت تبلیغات برای فروش بیشتر در اقدامات آن گنجانیده شده بود. علاوه بر وظایف عمومی در سه قسمت نقشه‌کشی و رنگ‌آمیزی، رنگ‌رزی و لابراتوار شیمیایی و قسمت فرش‌بافی نیز برای رونق هرچه بیشتر این صنعت و اصلاح شیوه‌های تولید، برنامه‌هایی در نظر گرفته شده بود. این مؤسسه بعد از پنج سال در سال ۱۳۱۴/۱۹۳۵ش تبدیل به شرکت سهامی فرش ایران شد و وظایف مربوط به فرش‌بافی در دولت ایران به این واحد بزرگ تولیدی و بازرگانی واگذار گردید. پس از تشکیل شرکت سهامی فرش، مصوبات دولت حاکی از آن است که دولت تصمیم داشته است تصدی‌گری تولید و تجارت فرش را در دست داشته و یا حداقل بر تولید و تجارت فرش ایران نظارت مستقیم و کامل داشته باشد. اما این امر با توجه به گستردگی و پراکندگی تولید و تعدد تولیدکنندگان، جامه‌ی عمل به خود نپوشید و علی‌رغم گذراندن مصوباتی از سوی هیأت دولت، پس از مدتی به دست فراموشی سپرده شد.

حجم صادرات فرش در دو دهه حکومت پهلوی بین دو هزار تا شش هزار تن در نوسان بود و به‌طور متوسط در بیش‌تر سال‌ها حدود چهار هزار تن فرش دست‌باف از کشور صادر می‌شد. در این دوره در دهه ۱۳۰۰م/۱۳۰۰ش، ما با توسعه‌ی صادرات فرش روبه‌رو می‌شویم و در دهه بعد، صادرات فرش ایران افت قابل ملاحظه‌ای را تجربه می‌کند. نکته‌ی روشن صنعت فرش‌بافی در ایران در دوره پهلوی، کوتاه شدن دست شرکت‌های خارجی و به‌وجود آمدن بستری برای مدیریت کلان این صنعت از سوی دولت بود که می‌توانست با برنامه‌ریزی کلان در دهه‌های بعد به نتایج مثبت و ایده‌آلی دست پیدا کند.

بی‌نوشت‌ها:

۱. ویلم ام فلور، «فرش‌های دوران پهلوی»، تاریخ و هنر فرش‌بافی در ایران، یار شاطر، ۱۳۸۴، ص ۱۱۱.
۲. همان.
۳. همان، ص ۱۱۹.

و خارجی از بازار پررونق فرش و سود سرشار آن کسب کرده بودند، در دوره پهلوی حوزه‌های فرش‌بافی توسعه یافت و مراکز فرش‌بافی نیز رونق دوچندانی به خود گرفت.

عامل مهم در تولید فرش، وجوهی است که به‌عنوان سرمایه در گردش برای تهیه مواد اولیه و دار و ابزار و دستمزد بافنده استفاده می‌شده است. تولیدکنندگان در برخی موارد دارای کارگاه‌های متمرکز بودند که در خانه‌ی آنها یا در مکانی اجاره‌ای برپا می‌گردید و در برخی موارد نیز خود یا توسط عاملان تولید فرش کارگاه‌هایی را در منازل بافندگان برپا می‌کردند و به صورت حق‌العمل‌کاری به پرداخت دستمزد بافنده در حین بافت فرش و تأمین مواد اولیه مورد نیاز می‌پرداختند.

در اوایل دوره پهلوی، دولتمردان و نمایندگان مردم در مجلس به اهمیت هنر فرش‌بافی در ایران پی بردند و این موضوع در دولت و مجلس مورد توجه قرار گرفت. در اوایل دوره پهلوی، تشکیل کمیسیون‌های قالی در وزارت داخله، تأسیس مؤسسه‌ی قالی ایران و پیشنهادهای متعددی که در جهت سامان‌دهی و هدایت صنعت فرش‌بافی ایران بود، از سوی دولت مطرح شد.

ساختار بازار و بازاریابی فرش به حضور مستقیم واسطه‌هایی وابسته بود. بافنده برای فروش قالی خود باید با چنین واسطه‌هایی وارد معامله می‌شد. البته در این تعدد عاملان تولید، عمده‌فروشان و تولیدکنندگان اصلی محدود بوده و بر تمامی مراحل کار شامل خرید فرش به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم از روستاییان و ایلات و عشایر یا فروشندگان و هم‌تایان خود در بازار، عرضه‌ی خامه و چله به بافندگان، رنگ‌رزی پشم و خامه و دیگر مراحل تولید نظارت می‌کردند. آن‌ها برای فروش فرش‌های مناطقی که در آن‌ها تولید داشتند، با کلی‌فروشان تهران وارد معامله می‌شدند و گاهی عاملیت آن‌ها برای توزیع مواد اولیه و گاهی تولید فرش‌های سفارشی آن‌ها را بر عهده می‌گرفتند. البته بخشی از تولید فرش نیز به‌صورت خویش‌فرمای بافنده به‌خصوص در مناطق ایلیاتی تولید می‌شد که در نهایت به واسطه‌ها یا پیلهورها فروخته می‌شد.

در دوره پهلوی حدود ۲۵۰۰۰۰ بافنده فرش در کشور مشغول به فعالیت بوده‌اند. از اطلاعاتی که در این زمینه باقی مانده است، تخمین عبدالایف است که شصت‌هزار نفر بافنده را در این دوران ثبت کرده است که با احتساب دو شاگرد و یک نقشه‌خوان در کنار وی با آمار تخمینی سیسیل ادواردز که ۲۵۰۰۰۰ بافنده را برشمرده است، مطابقت می‌کند و تعداد بافنده تقریباً در این دوره بیست‌ساله‌ی ابتدای این قرن ثابت مانده است.^۲ تا اواسط دوره رضاشاه پهلوی، فرش‌بافی به‌صورت شیعی صنعت شهری رواج داشت و از حدود دهه ۱۳۲۰م/۱۳۱۰ش، به بعد است که این صنعت به روستاها نفوذ می‌کند و در طی زمان کفهی تولید فرش در روستاها سنگین‌تر شد.^۳ همواره صادرات فرش به دلیل این‌که سهم بزرگی از مبادلات تجاری بین کشورهای خریدار فرش و فروشنده‌ی آن را شامل می‌شد، تحت تأثیر روابط سیاسی فی‌مابین قرار می‌گرفت. در دوره پهلوی، فرش در رتبه دوم صادرات بعد از نفت قرار داشت. روابط دوستانه‌ی که بین دو جنگ، بین ایران و آلمان برقرار شده بود، در افزایش حجم مبادلات تجاری بین دو کشور، به‌خصوص فرش دست‌باف تأثیر مستقیم گذاشت. به دلیل کاهش حقوق گمرکی واردات آلمان از

صنعت فرش دست‌باف ایران در دوره پهلوی اول در رونق تجارت خارجی ایران و اشتغال‌زایی در داخل کشور، پس از صنعت تولید و پالایش نفت، مهم‌ترین صنایع به حساب می‌آمد. ملی‌گرایی رضاشاه و سیاست‌های ایرانی‌کردن مؤسسات خارجی فعال در ایران، تحولی در صنعت فرش به‌وجود آورد و به تأسیس «شرکت سهامی فرش ایران» که مؤسسه‌ی دولتی بود، منجر شد تا بر صادرات فرش نظارت داشته و فعالیت‌هایی در جهت بهبود کیفیت فرش ایرانی در جهت تقویت این صنعت انجام دهد. البته قوانین صادراتی مبنی بر نظارت شرکت فرش بر صادرات فرش یک‌سال پیش‌تر به طول نینجامید. اما در صدی از اهداف تولید فرش‌های باکیفیت و توسعه‌ی فرش‌بافی در برخی مناطق ایران مانند زابل محقق شد. ولی سیاست‌های دولت ایران با توجه به کاهش سهم صادرات فرش از کل صادرات ایران از اواسط دوره رضاشاه تا پایان آن، موفقیت سیاست‌های دولتی را در این دوره زیر سؤال می‌برد.

توجه به بازارهای جهانی فرش که از اواخر دوره قاجاریه شروع شده بود، در این دوران با جدیت بیش‌تری از سوی دولتمردان و بازرگانان ایرانی ادامه یافت و پس از جنگ جهانی اول صادرات آن افزایش چشمگیری داشت. بحران بزرگ آمریکا و سقوط ارزش سهام در سال ۱۳۰۸/۱۹۲۹ش بر صادرات فرش ایران تأثیر قابل توجهی گذاشت و صادرات آن به‌شدت تنزل یافت. علاوه بر تأثیر مسائل خارجی، این صنعت از لحاظ فنی، سازمانی و بازرگانی نیز دچار نارسایی‌هایی بود. تهیه‌ی مواد اولیه فرش شامل خامه، تار و پود با استفاده از دستگاه‌های فرسوده و استفاده از امکانات ابتدایی در عملیات تکمیلی فرش از مسائل متبلا به فرش ایران بود. سنتی بودن سازمان تولید فرش و وجود واسطه‌ها در تجارت آن به سودجویی گروه‌های خاصی دامن می‌زد که دست‌بایی به حقوق قانونی دست‌اندرکاران تولید را با اشتفتگی همراه می‌نمود.

در این دوره به‌دلیل توجه به کمیت در صادرات، کیفیت فرش ایران مورد بی‌مهری قرار گرفت و تولید فرش‌های ارزان‌قیمت با استفاده از مواد اولیه نامرغوب در جهت کاهش قیمت تمام‌شده، باعث روگردانی بازارهای جهانی از فرش ایران در سال‌های پس از جنگ جهانی شد. در این دوره هم‌زمان با افزایش تولید فرش و تقاضای آن در بازار جهانی، استفاده از رنگ‌های نامرغوب شیمیایی و مواد اولیه نامرغوب شامل پشم‌های نامرغوب و چله‌های پنبه‌ای نامرغوب به‌خصوص در بین بافندگان که از بی‌مانندگی یا تولیدکننده تبعیت نمی‌کردند و خود دست به تهیه مواد اولیه و رنگ‌رزی آن‌ها می‌پرداختند، رایج شد و فزونی گرفت.

در دوره پهلوی اول، آگاهی تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش در زمینه هماهنگی با بازارهای جهانی بیش‌تر شد و اطلاعات جسته و گریخته‌ای از سلیقه‌ی مشتریان فرش در برخی کشورهای مهم، از جمله بازار آمریکا به داخل کشور راه یافت. اما در عین حال در اجرا، تولید فرش‌های مطابق با سلیقه‌ی مشتریان خارجی در این دوران کم‌تر مورد توجه تولیدکنندگان قرار گرفت و نوآوری و خلاقیت در فرش ایران که حیات آن را در بازارهای جهانی تضمین می‌کرد، کم‌تر دیده شد.

سیاست ایرانی‌کردن مؤسسات غربی توسط رضاشاه در دوره پهلوی، بسیاری از شرکت‌های خارجی را که در تولید فرش‌های مناطق مختلف ایران، از جمله سلطان‌آباد (اراک امروزی) و کرمان فعال بودند، تعطیل نمود و تولیدکنندگان ایرانی از جمله تاجران تبریزی تولید فرش‌های ایرانی را در دست گرفتند. تأسیس «شرکت سهامی فرش ایران» در سال ۱۳۱۴/۱۹۳۵ش، نمود بارز این سیاست است که رضاشاه یکی از مؤسسات بزرگ مایملک خود را برای تولید فرش‌های باکیفیت به آن واگذار نمود.

با زمینه‌های که سیاحت و تاجار اروپایی و آمریکایی از دوره قاجاریه در این کشورها ایجاد کرده بودند و شناختی که تاجران ایرانی

... { ادامه از صفحه ۳ } ...

نایب رییس اتاق ایران: شرایط برای صادرات و احیای صنعت فرش، فراهم شده است

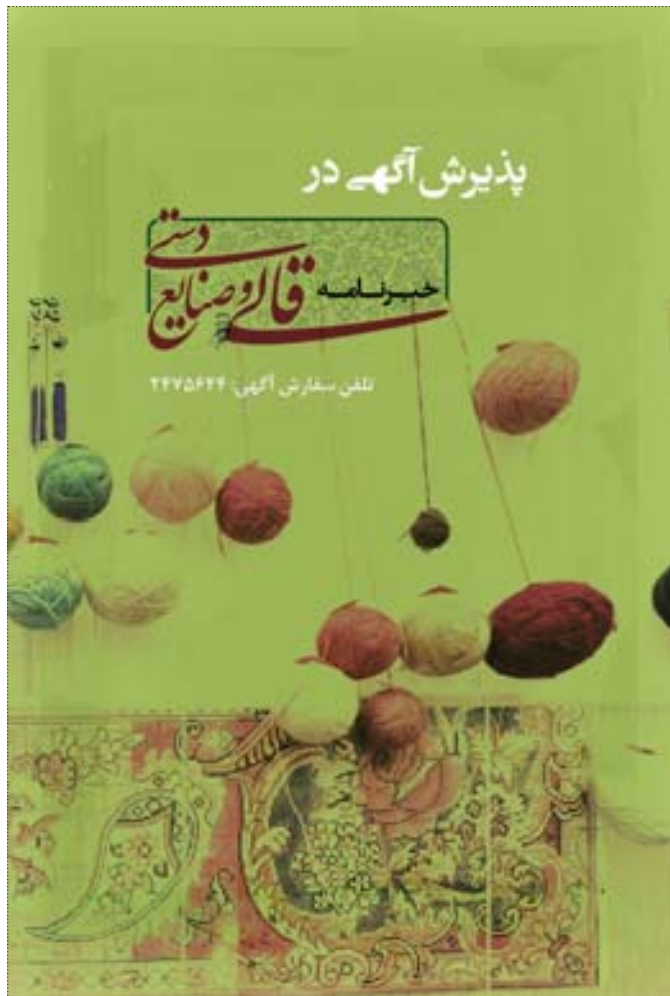

صنعت شد و گفت: در روزگاری نه چندان دور، ایران را به نام قالی کرمان می‌شناختند اما متأسفانه امروز شرایطی پیش آمده است که کرمان در نمایشگاه فرش قطر سال جاری حضور و شرکت فعال نداشته است. معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان ابراز امیدواری کرد عظمت و شکوه بازگشتی دوباره به قالی کرمان داشته باشد و اذعان داشت: اتاق کرمان در این خصوص همه‌ی توان خود را به کار خواهد گرفت و زمینه‌ی حضور سرمایه‌گذاران را فراهم خواهد آورد.

هم‌چنین رییس کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق کرمان از افتتاح کتابخانه‌ی قالی و صنایع دستی (شامل ۲۰۰ جلد کتاب مرتبط)، ایجاد فضایی جهت انجام طراحی و نوآوری در طرح‌های قالی و پته و راه‌اندازی مرکز تحقیقات و پژوهش قالی و صنایع دستی خبر داد و گفت: با شکل‌گیری این مهم می‌توانیم به احیا و رونق قالی کرمان کمک کنیم و آماری دقیق از بافندگان، تولیدکنندگان و دیگر فعالان صنعت قالی داشته باشیم. فخری الله توکلی با بیان این مطلب که هفت هزار نفر در شهرستان کرمان در حوزه‌ی فرش بیمه شده‌اند، اظهار داشت: در صورتی که دو هزار نفر با مدیریت مرجع فعالیت کنند بازار خوبی برای فرش ایجاد خواهد شد. گفتنی است در این نشست، از شبکه‌ی اطلاع‌رسانی قالی و صنایع دستی استان کرمان رونمایی و به منظور اصلاح و راه‌اندازی بین اعضای کمیسیون تبادل نظر صورت گرفت.

جلال پور با بیان این‌که صنعت فرش نیاز به نقدینگی دارد، افزود: پرداخت نیمی از بهره‌ی تسهیلات بانکی توسط دولت و افزایش دوره‌ی بازپرداخت به ۱۸ تا ۲۴ ماه دومین پیشنهاد شناسنامه‌دار کردن فرش سومین پیشنهاد وی بود که به آن اشاره کرد و گفت: این اقدام می‌تواند فواید بسیاری از جمله جلوگیری از تخلف و کپی‌برداری، ایجاد بازار مجازی و ایجاد پشتوانه برای برخی از نیازها را به دنبال داشته باشد.

هم‌چنین معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان، تشکیل کمیسیون قالی و صنایع دستی را از اقدامات موثر اتاق برشمرد و یادآور شد: با راه‌اندازی شبکه‌ی اطلاع‌رسانی قالی و صنایع دستی استان کرمان، تبلیغ، معرفی، فروش الکترونیکی و... مطرح خواهد شد. علوی، بسترسازی در جهت توسعه و پیشرفت را مهم‌ترین وظیفه‌ی پارلمان بخش خصوصی عنوان کرد و گفت: راه‌اندازی شبکه‌ی اطلاع‌رسانی و انتشار خبرنامه از جمله اقدامات کمیسیون است که می‌تواند یک پل ارتباطی مناسب بین اعضای کمیسیون و اتاق باشد. وی از برگزاری دو جشنواره‌ی فرش در سال جاری در شهرستان‌های سیرجان و راور خبر داد و اذعان داشت: شرکت سنگ‌آهن گل‌گهر، حمایت‌های مادی و معنوی از کمیسیون قالی و صنایع دستی را در دستور کار قرار داده است که جای تشکر و قدردانی دارد. علوی خواستار همکاری همه‌ی فعالان صنعت فرش در جهت رونق بخشیدن به این

ترسیم حساب سیرجان
TARSIM HESAB E SIRJAN
شرکت خدمات حسابداری و مشاوره
(سهامی خاص)

شرکت ترسیم حساب سیرجان
در تاریخ ۱۳۹۰/۰۸/۱۷ تحت شماره ۳۰۳۹
دفتر ثبت شرکت‌های سیرجان به ثبت رسیده است.

سهامداران حقوقی عبارتند از:
شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه عمران سیرجان ۱۳۰۴
شرکت خدمات مالی و مشاوره‌ای معتمد حساب جنوب شرق

سیرجان خیابان آیت الله سعیدی نبش بانک مسکن، طبقه دوم
تلفن: ۰۲۲۵-۲۲۳۲۳۸ / ۰۲۲۵-۲۲۳۲۳۸
tarsimhesab@gmail.com